

Mezőgazdaság és élelmiszeripar

21.

Melyik gazdasági terület járul hozzá legkisebb és legnagyobb arányban a GDP értékéhez?

A gazdaság ágazatai: a mezőgazdaság, az ipar, a szolgáltatások. Újabban negyedik ágazatként jelenik meg a tudományos kutatásra, fejlesztésre épülő gazdasági tevékenység, pl. bioinformatika.

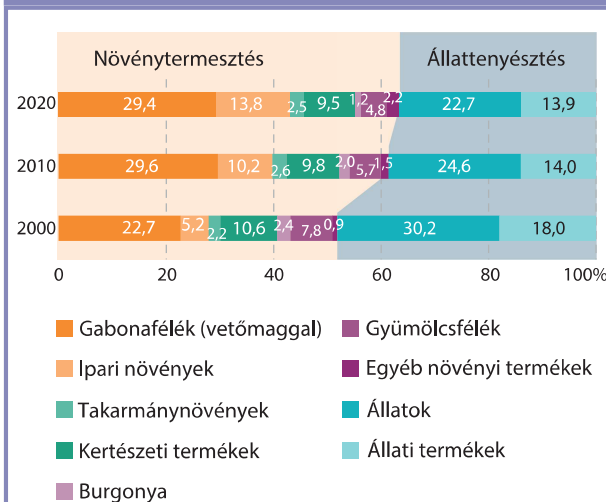
A mezőgazdaság (növénytermesztés, állattenyésztés, erdő- és vadgazdálkodás, halászat) és az iparon belül elkülöníthető élelmiszeripari ágazatok (pl. tejpar, húsipar, malomipar) együttesét **élelmiszer-gazdaságnak** nevezzük. Magyarország élelmiszer-gazdasága minőségi és versenyképes **élelmiszereket és élelmiszeripari nyersanyagokat** (pl. gyümölcs, zöldség, tej, hús) állít elő, amelyeket hazánkban és külföldön is árusítanak. Magyarországon a munkavállalók kb. 5%-a dolgozik ezen a területen. Az ágazaton belül az elmúlt húsz évben csökkent az állattenyésztés és nőtt a növénytermesztés jelentősége (1. ábra).

A mezőgazdaság és a GDP

Egy gazdaság fejlettségének mérésére különböző mutatókat használunk. A legtöbbet használt ilyen fejlettségi mutató a GDP (Gross Domestic Product), magyarul **bruttó hazai termék** (2. ábra). Ez az adott országban egy év alatt előállított új termékek és szolgáltatások összértékét jelenti. Ennek módosított változata a GNI (Gross National Income), magyarul **bruttó nemzeti jövedelem**. Számítása során figyelembe veszik a hazai cégek külföldön lévő leányvállalatainak jövedelmeit, ugyanakkor levonják a külföldi cégek hazánkban megtermelt jövedelmét. Ahhoz, hogy az értékek összevethetők legyenek, általában egy főre vetítve adják meg a GDP és a GNI nagyságát is. Természetesen ezen mutatók értékeihez a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban létrehozott termékek is hozzájárulnak.

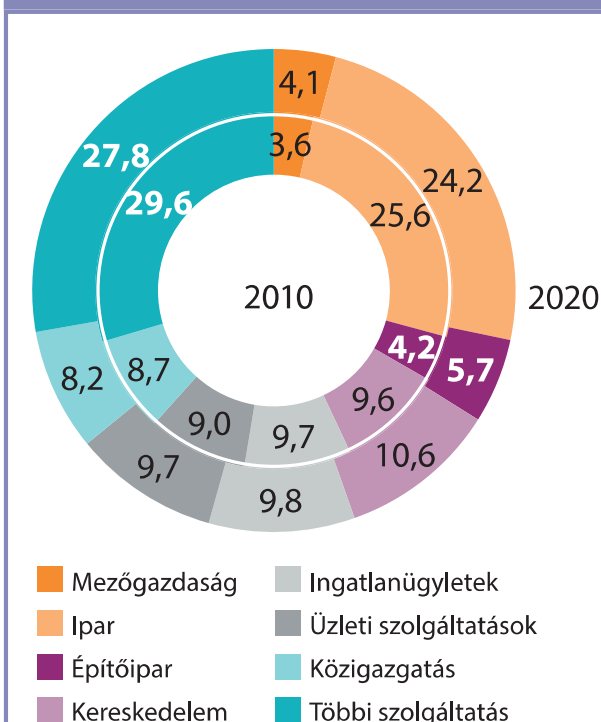
- Hogyan változott a mezőgazdasági termelés hozzájárulása a GDP-hez 2010-ről 2020-ra?
- Beszélgjétek meg párban, hogy mi a különbség a GDP és a GNI között! Keressetek olyan magyarországi cégeket, melyek hozzájárulnak a GNI előállításához!

1. ábra: Az élelmiszer-gazdasági termékek százalékos aránya hazánkban, 2000–2020

- Mi jellemezte az elmúlt időszakban a növénytermesztést és az állattenyésztést?
- Számítsd ki, hány százalékkal csökkent az állatok és állati termékek aránya 2000-ről 2020-ra?
- Készítsetek bemutatót Magyarország élelmiszer-gazdasági termékeiről!

2. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) megoszlása 2010-ben és 2020-ban (%)

Növénytermesztés, állattartás

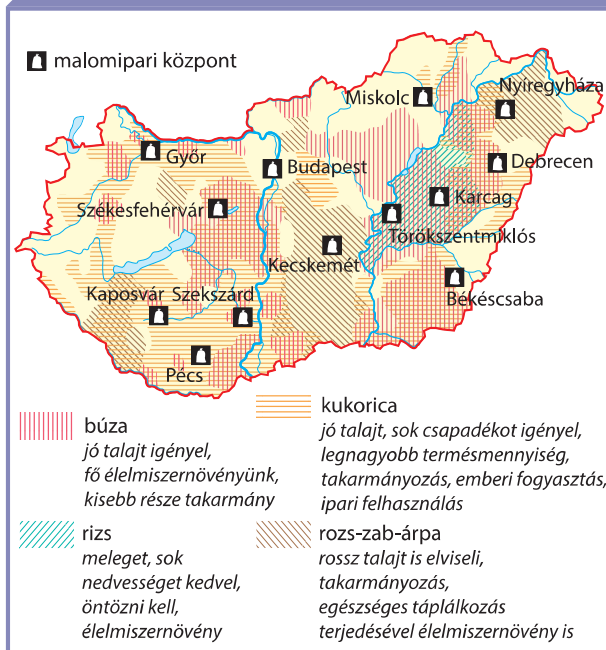
Hazánkban igen magas a **szántóterületek** aránya. A jó minőségű mezőszégi talajokon a legnagyobb arányban **gabonaféléket** (pl. búzát, rozst, árpát) és ipari növényeket (pl. repcét, napraforgót) termesztenek (3. ábra). A **gyümölcsstermesztés** területén a Nyírség szerepe kiemelkedő, főként a megtermelt **alma** mennyisége miatt. Hazánk összes almatermésének a kétharmadát, a betakarított meggy mennyiségének egynegyedét Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében termesztik. A **kajsziarack** termesztése elsősorban Bács-Kiskun vármegyében jelentős, itt sok őszibarack is terem. A magyar görög- és sárgadinnye fellegvára Heves vármegye, illetve Szeged, Cece és Medgyesháza környéke. **Zöldségfélék** közül a csemegekukoricának, a zöldborsónak és a **paradicsomnak** van a legnagyobb termőterülete. Konzervként vagy fagyaszta külföldre is bőven jut belőle. Szeged és Kalocsa környékén jelentős a **fűszerpaprika**-, Makón a **vöröshagyma**-termesztés. A gabonafélékből, a zöldség- és gyümölcsfélékből jelentős mennyiség kerül exportra is, ugyanakkor trópusi gyümölcsökből, citrusféléből behozatalra szorulunk. A **szőlőtermesztés** hegységeink, domboságaink napos lejtőin, sőt a Duna–Tisza közén is jelentős (4. ábra).

Hazánkban is megjelentek a **hidrokultúrák** gazdaságok (5. ábra). Az ilyen üvegházakban a növények gyökérzete többnyire megfelelő tápanyagokban gazdag vízben áll. Ez a talajművelés nélküli növénytermesztés előnyös, mert annyi tápanyagot juttat a növényeknek, amennyit fel tudnak venni, és a termés hozam is nagyobb. Ugyanakkor nagy beruházással jár.

5. ábra: Hidrokultúrák üvegház

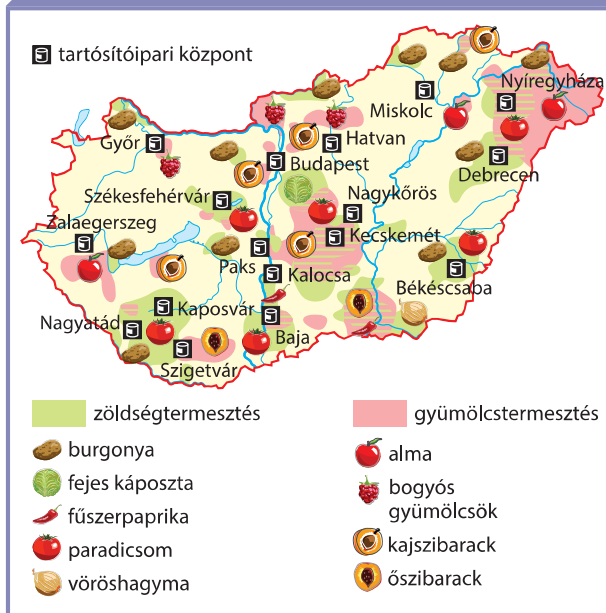

3. ábra: A gabonafélék termőterülete hazánkban

6. Mely gabonanövények termesztése jellemző a lakóhelyeden vagy annak környékén?
7. Mely területeken nem jellemző a gabonafélék termesztése? Miért?

4. ábra: Zöldség- és gyümölcsstermesztő területek

8. Hol és miért alakultak ki a szőlő- és gyümölcsstermesztő körzetek hazánkban? Mely adottságok kedveznek ezeknek?
9. Nézz utána, hol működnek hazánkban nagyobb hidrokultúrák gazdaságok!

A szarvasmarhatartás a dunántúli tájainkon és a **szálastakarmányt** (pl. lucerna) termesztő területek közelében jellemző (6. ábra). A **szemestakarmányt** (pl. kukorica) termesztő területek a sertés- és baromfitartás központjai.

10. Nézz utána, van-e jelentős állattartás lakóhelyed környékén! Ha igen, mi jellemzi? Hol dolgozzák fel az előállított termékeket?

Magyar élelmiszeripar

A mezőgazdasági alapanyagokból készült **élelmiszereket** a **feldolgozóiparhoz tartozó élelmiszeripar** állítja elő (7. ábra). Az élelmiszeripar nagyon sokrétű, ide tartozik többek között a **malomipar**, a **sütő- és tésztaipar**, a **növényolajipar** (pl. étolaj, margarin), a **húsipar**, a **tejipar**, a **tartósítóipar** és az **édesipar** (pl. csokoládé, keksz gyártása) is.

11. Soroljatok fel minél több élelmiszeripari vállalatot Magyarországon! Milyen termékeket állítanak elő?
12. Milyen élelmiszeripari termékeket fogyasztottatok az utóbbi két napban? Melyek voltak hazai termékek? Készítsetek listát!
13. Fogalmazzd meg a 7. ábra alapján hazánk élelmiszeriparának gazdasági jelentőségét!

Hungarikumok

A **hungarikum** kifejezést azokra a szellemi, kulturális nemzeti értékekre, termékekre használjuk, melyek történelmünkhöz kapcsolódnak, a magyarságra jellemzőek, egyediek. A hungarikumok listáján több, a mezőgazdasághoz, élelmiszeriparhoz kapcsolódó termék is van. Ilyen a híres Pick téliszalámi, a gulyásleves, a dobostorta, a magyar akácméz, a Hortobágyon legelő magyar szürke marha és az alföldi kamillavirág is (8. ábra).

14. Nézz utána! Kinek a nevéhez fűződik 8. ábrán látható sütemény?
15. Látogass el a <http://www.hungarikum.hu/> oldalra, és nézd meg a hungarikumok listáját! Van-e közöttük olyan, amelyik kapcsolódik lakóhelyedhez?
16. Szervezzetek iskolai kiállítást „Híres helyi termékek” címmel!

6. ábra: Szarvasmarhatartó telep

7. ábra: Magyar élelmiszeripari termékek

8. ábra: Hungarikumok

Magyarország egyetlen rózsatőtermesztő körzetében, Szőreg környékén évente több millió rózsatő nevelkedik. A szőregi rózsatő fagyűrő képessége, hosszan tartó virágzási periódusa, a szíromlevelek színjátékának intenzitása miatt egyedülálló minőséget képvisel. A Közép-Európában egyedülálló földrajzi és környezeti adottságokhoz közel másfél évszázados hagyomány, tapasztalat és szakmai tudás társul. A Tisza–Maros szögében kialakuló kedvező talaj és éghajlati viszonyok közt a XIX. században alakult ki a kertészeti kultúra. A szőregi rózsatő 2012-ben megkapta az uniós oltalom alatt álló földrajzi jelzést is.

Élelmiszeripari cégek nyomában

Édességek	Italok	Tészták
Szamos Marcipán	Maspex Olympos Kft.	Cerbona
Bonbonetti Choco Kft.	Sió-Eckes Kft.	Soós Tészta Kft.
Szerencsi Bonbon Kft.	Ági Nektár Kft.	Gyermelyi
Győri Keksz Kft.	Szentkirályi Magyarország	Cornexi Food Kft.

17. Nézzetek utána és beszéljétek meg! Mit jelent az, hogy uniós oltalom alatt álló földrajzi jelzés?

18. A táblázatban néhány magyarországi élelmiszeripari céget soroltunk fel ágazatok szerint. Alakítsatok háromfős csoportokat! Készítsetek névjegykártyát egy-egy élelmiszeripari céghez a minta alapján (9. ábra)! Játsszatok a kártyákkal úgy, hogy felolvassátok a többi csoportnak egy-egy cég jellemzőit, de nem mondjátok meg a nevét. A többiek találják ki, hogy melyik vállalatról van szó!

9. ábra: Egy ismert német élelmiszeripari cég „névjegye”

Ágazat: Sütőipar

Központ: Bielefeld

Magyarországi gyártóüzem: Jánossomorja

Alapítva: 1891

Magyarországi üzem működése: 2013-tól

Foglalkoztatottak:

- Világszerte kb. 11 000 fő
- Magyarországon: 300 fő

Termékeik:

- Sütési hozzávalók (pl.: sütőpor, vaníliás cukor, lapzselatin), sütemény porok
- Friss tészták (leveles tészta)
- Dekortermékek (pl.: tortabevonó)
- Befőzési termékek
- Desszertek (pl.: forró csokoládé, pudingpor)

Rendszerezd az ismereteidet!

Készíts gondolattérképet a felsorolt fogalmakból! Ki is egészítheted a fogalmak listáját. élelmiszer-gazdaság, mezőgazdaság, élelmiszeripar, állattenyésztés, növénytermesztés, szarvasmarha, juh, sertés, baromfi, szántóterületek, ipari növények, gyümölcsösök, zöldségek, húsipar, tejipar, gabonafeldolgozó ipar, gyümölcs-zöldség feldolgozó ipar, GDP, GNI